

ПІДГОТОВКА МАГІСТРІВ-ФІНАНСИСТІВ У ГРЕЦІЇ

У цій публікації розкрито сукупність організаційних аспектів, що стосуються здійснення підготовки та формування професійної компетентності магістрів фінансової сфери у вищих навчальних закладах південних країнах Європи, зокрема, у Греції, а також з'ясовано можливість запозичення відповідного позитивного досвіду закордонних колег у систему вищої освіти України.

Ключові слова: професійна підготовка магістрів-фінансистів, формування компетентності фінансистів, вища професійна освіта в європейських державах.

Глобальна економічна криза, що вирує у Європі й світі, вимагає від фахівців багатьох галузей соціально-економічних відносин багатьох країн прикладати неабиякі зусилля для підтримки функціонування підприємств, установ і організацій різних форм власності на більш-менш достойному рівні. У цій діяльності не останню роль відіграють фінансисти. Достатній рівень фінансового забезпечення, його планування і прогнозування дозволяє різним структурам нормально існувати й успішно розвиватися. Система вищої освіти не може бути та й, фактично, не є стороннім спостерігачем щодо реалізації діяльності по подоланню кризових явищ в економіці. По суті справи, перед освітянами усіх країн, в тому числі й України, постають глобальні завдання, вирішення яких беззаперечно сприятиме перемозі над зазначеними вище кризовими явищами. По-перше, це – поповнення кадрового резерву, склад якого цілком природнім шляхом поступово змінюється, висококваліфікованими фахівцями, здатними швидко й адекватно реагувати на зміни ситуації в економічній й фінансовій сферах. А по-друге, наукова розробка сучасних дієвих методів, принципів, технологій та засобів впливу на економіку й фінанси, котрими мають бути озброєні випускники вишів, для ефективного й результативного виконання ними посадових обов'язків.

Вказані вище завдання є комплексними і мають бути цілком узгодженими із парадигмою розвитку сучасного суспільства. Вони є наднаціональними. Негативні явища й наслідки світової економічної кризи не можливо подолати самотужки на рівні лише однієї окремо взятої держави. Для цього потрібні зусилля усієї спільноти, обмін позитивним досвідом, в тому числі досвідом діяльності в освітній сфері. Україна обрала шлях до Європейської Унії, до європейських цінностей, а тому аналіз позитивних моментів діяльності освітян “старого світу” та їх запозичення є цілком природнім. Логічний зв'язок між рівнем розвитку соціально-економічних відносин та компетентністю фахівців, котрі організують та реалізують зазначений розвиток є очевидним. Відповідно, науковці-педагоги України мають проявити інтерес

до здобутків колег з Європи у справі формування компетентності професіоналів, зокрема фінансистів [1].

Метою даної статті є аналіз організаційних аспектів формування професійної компетентності фахівців фінансової сфери у вищих навчальних закладах південно-європейських країн, зокрема у Греції, а також з'ясування можливості запозичення відповідного позитивного досвіду.

У свій час, досить багато як вітчизняних, так і закордонних науковців-педагогів приділяли увагу питанням, що стосуються формування професійної компетентності спеціалістів взагалі, та економічного та фінансового профілів зокрема. Про це свідчать чисельні наукові й науково-методичні публікації Г. Астапової, Д. Бабашева, О. Воронкової, М. Голованя, І. Демури, Ю. Деркача, Л. Дмитриченко, Л. Дибкової, А. Дорофєєва, А. Спіфанова, Р. Квасницької, Г. Копил, В. Кременя, Н. Ничкало, В. Онушкіна, С. Пілецької, Г. Старостенко, Г. Чепорової, С. Яблочнікова [2] та інших дослідників. Ними також реалізовано науково-педагогічний пошук та обґрунтування ефективних шляхів модернізації економічної та фінансової освіти в Україні та пострадянських державах.

Потрібно зауважити, що, фактично, до глибокого і системного аналізу позитивного досвіду закордонних колег у справі формування професійної компетентності фахівців з економіки у європейських країнах вітчизняні науковці-педагоги, за окремими виключеннями, майже не вдавались. В якості прикладів таких виключень, потрібно зазначити дослідження Л. Отрощенко, що опікувалась у низці публікацій підготовкою фахівців зовнішньоекономічного профілю у Німеччині та В. Третька, котрий дослідив систему підготовки у ВНЗ магістрів-міжнародників. Узагальнення результатів досліджень цих науковців, у свій час дозволило керівництву освітньої галузі України з'ясувати позитивні аспекти організаційного і педагогічного досвіду європейських колег та сформулювати рекомендації щодо його ефективного використання під час реформування системи вищої освіти й інтеграції до європейського простору.

Однак, працівники освітньої сфери й багатьох інших європейських країн, в тому числі й півдня Європи, зокрема Греції і Кіпру, теж мають успіхи й здобутки в забезпеченні досить високого рівня якості формування сукупності теоретичних знань, практичних умінь та навичок фахівців-фінансистів, а також багатовікові традиції здійснення діяльності в галузі вищої освіти. Приклади практичного застосування цими фахівцями здобутих навичок віддзеркалюється у конкретних справах. Достатньо, на нашу думку, згадати успішне подолання глибокої кризи в економіці Греції у 2015 році чи вельми стабільну фінансову ситуацію на Кіпрі. На жаль, організаційні аспекти й розроблені у цих південно-європейських державах методологічні принципи гарантування відповідної якості підготовки і компетентності фінансистів залишились поза увагою вітчизняних науковців.

У даній публікації ми зупинимося на відповідних аспектах підготовки магістрів-фінансистів лише у Греції та на Кіпрі. Зокрема, вищу освіту у

Греції можна отримати в університетах, технологічних інститутах, академіях. Особливої уваги заслуговує Відкритий Університет, що пропонує програми вищої освіти, котрі реалізуються в межах заочної форми навчання для різноманітних вікових категорій та соціальних груп. Рівень викладання у ВНЗ цієї країни вельми високий. Більшість викладачів окрім основної роботи здійснює наукові дослідження за кордоном, а студенти грецьких вишів традиційно займають призові місця у різноманітних європейських олімпіадах і конкурсах.

На відміну від більшості європейських країн, термін базового курсу навчання в грецьких університетах – чотири роки, що еквівалентно умовам отримання базової вищої освіти в Україні (бакалавріат). Це є наслідком того, що освітяни Греції фактично не взяли на озброєння положенні Болонської декларації, а, в певному сенсі, пішли власним шляхом і у низці аспектів отримали перевагу. Однак, поряд із національними вищими навчальними закладами у Греції функціонує достатня кількість вишів, що є філіалами закордонних. Саме вони й притримуються схеми “ліцензіат-магістр-доктор”. Незважаючи на таке розмаїття підходів стосовно реалізації освітньої діяльності, дипломи грецьких ВНЗ визнаються у європейських країнах й високо цінуються.

На території цієї, порівняно із іншими, невеликої країни функціонує більш ніж 20 університетів, котрі пропонують абітурієнтам навчання в галузі гуманітарних, природничих, технічних, соціальних наук, охорони здоров'я, мистецтва, а також економіки й фінансів. Фундаментальну освіту можливо отримати у найстаріших ВНЗ Греції – Афіньському університеті й Університеті імені Аристотеля в Салоніках. Поряд із зазначеними, високі рейтинги сьогодні мають наступні спеціалізовані виші: Афіньський університет економіки й бізнесу; Школа бізнесу, що розташована на о. Хіос; Університет “Пантеон”; Македонський університет та Центральогрецький університет (м. Ламія).

Потрібно зазначити, що університети Греції в цілому, у відповідності до статті 1 Закону №3685 від 2008 р. несуть повну відповідальність за планування програм, організацію і зміст навчання у магістратурі, а також мають право надавати випускникам цих програм ступінь магістра. Зокрема, Афіньський університет, діючи в контексті власної місії, робить відчутний внесок у реалізацію концепції безперервної освіти протягом усього життя та постійного підвищення кваліфікації громадян. Якість навчання у даному виші – досить висока, а тому його дипломи визнаються іноземними навчальними закладами.

Магістерські програми в галузі прикладної економіки й фінансів, в Афіньському університеті реалізуються майже 20 років. Вони отримали широке визнання з боку академічної спільноти і ринку праці. Випускниками цієї магістерської програми укомплектовані, зокрема, фінансові відділи у приватному і державному секторах, банки, фінансові компанії, міністерства, міжнародні організації, аудиторські фірми у Греції та за кордоном.

Одним з прикладів такої програми є магістратура за спеціальністю “Фінанси і банківська справа, економічна політика і розвиток”. Назва програми адекватно віддзеркалює її структуру і зміст. Її родзинкою є те, що усі елементи програми налаштовують майбутніх фінансистів на практичну діяльність по формуванню економічної політики установ, організацій і підприємств, націлену на динамічний розвиток. Управлінський аспект, відповідно до мети, є основним. Друга особливість програми – підготовка до навчання в докторантурі. Загальний обсяг програми – 90 кредитів, що реалізуються протягом 3-х семестрів.

В першому семестрі викладаються чотири “магістральних” курси, а саме: прикладна статистика – економетрика; прикладна математика і чисельні методи; мікроекономіка: теорія й політика; макроекономіка: теорія й політика. Таким чином, у магістрів формуються фундаментальні засади наукового розуміння макро- і мікроекономічних процесів, а також навички реалізації їх системного аналізу. У другому семестрі магістральних навчальних курсів лише три: фінансовий аналіз; наука управління та дослідження операцій; податково-бюджетна політика. Поряд із зазначеними “магістральними” курсами магістранти мають опанувати протягом другого та третього семестрів навчання по два факультативних курси за вибором, в залежності від обраної спеціалізації.

Для спеціалізації “Фінанси та банківська справа” це – корпоративний фінансовий менеджмент; фінансові ринки; інвестування; управління ризиками; установи ринків капіталу; корпоративне управління; фінансовий аналіз; європейські інститути грошово-кредитної політики; мікроекономіка фінансового посередництва; аналіз витрат і доходів; макроекономічні й фінансові вимоги; фінансові моделі; фінанси ринку нерухомості). А для спеціалізації “Економічна політика і розвиток” – міжнародний розвиток; європейська грошово-кредитна політика; установи ринків капіталу і банки; економіка та оточуюче середовище; політика регулювання конкуренції; податково-бюджетна політика; міжнародна торгова політика; європейські інститути грошово-кредитної політики, як локомотиви економіки; прикладна політика розвитку; аналіз витрат и доходів; актуальні проблеми грецької, європейської та світової економіки.

Крім того, в першому, другому і третьому семестрах магістранти відвідують практичні заняття (три модулі семінарів) з предметів, що не входять до переліку “магістральних”. Вони спрямовані на практичне застосування набутих теоретичних знань і вирішення конкретних питань, зокрема: кількісний аналіз, економетричні додатки, робота в інтегрованих обчислювальних середовищах тощо. До першого модуля входять: економіка й прийняття рішень; організація і управління персоналом; організаційна поведінка, лідерство; фінансовий аналіз; стратегічний менеджмент й інновації. До другого: організація і практика діловодства; інформаційні системи в управлінні підприємством; програмування; управління даними. Семінари третього моду-

ля: кількісні методи і статистика; дослідження операцій; аналіз даних; методи реалізації досліджень.

Потрібно зазначити, що практичні заняття у другому і третьому семестрах спрямовані на реалізацію практичної допомоги у виконанні випускної роботи – магістерського дослідження, в тому числі із застосуванням комп'ютерної техніки й відповідних прикладних програм, тема якої затверджується на початку другого семестру. Наукове керівництво дисертаціями здійснюють спільно знані науковці факультету економіки і викладачі кафедри, на якій реалізується навчальна програма. Для отримання ступеня магістра необхідно отримати з усіх предметів оцінку не менше ніж п'ять балів та у підсумку середній бал не нижче ніж 6,5.

Взагалі навчання за такою програмою є напруженим і спрямовує зусилля магістранта на опанування знань, котрі дійсно йому знадобляться у практичній діяльності фінансиста, а також під час здійснення наукових досліджень. Майже аналогічними за структурою є й інші магістерські програми Афінівського університету з підготовки магістрів-фінансистів. Такими програмами є “Державний аудит” та “Прикладний облік та аудит”. Вони реалізуються у відповідності з Законом Грецької республіки L.3693/2008 “Гармонізація грецького законодавства з Директивою 2006/43 Європейської Унії стосовно обов'язкового аудиту річної бухгалтерської та консолідованої звітності” і Указу Президента Греції 226/1992 “Про рекомендації по організації навчання та роботи сертифікованих аудиторів й дипломованих бухгалтерів”.

Зокрема програми “Державний аудит” та “Прикладний облік та аудит”, на відміну від попередньо розглянутої “Фінанси і банківська справа”, мають термін реалізації чотири семестри. Це обумовлено специфікою підготовки висококваліфікованих аудиторів та бухгалтерів, а також необхідністю, окрім безпосереднього опанування змісту навчальної програми, скласти іспити у відповідності до вимог певної професійної асоціації. Лише при умові успішного складання таких іспитів випускники-магістри вносяться до державного реєстру професійних бухгалтерів й аудиторів, що надає право здійснювати трудову діяльність в обраній сфері і займати керівні посади.

Основними курсами першого семестру підготовки за програмою “Прикладний облік та аудит” є: мікроекономічний аналіз, фінансова математика, статистика та кількісні методи, бухгалтерський облік у компаніях, стандартизація обліку. У другому: корпоративні фінанси і ринки, аудит, стандартизація обліку – II, податкове законодавство, трудове право та фінансове забезпечення, макроекономічний аналіз. У третьому: спеціальні теми бухгалтерського обліку, соціальне страхування, корпоративні фінанси та ринки, інформаційні технології в обліку, управлінський облік. На завершальному етапі магістрати опановують: податковий облік, правила міжнародного аудиту, облік і аудит державного сектора економіки. Під час навчання використовується комплексний підхід до спілкування викладачів

із студентами, а саме: безпосередньо на лекціях і семінарах, відвідування яких є обов'язковим; в дистанційному режимі із використанням комунікаційних технологій.

Конкуренцію Афіньському університету на ринку освітніх послуг грецької столиці створює Афіньський університет економіки і бізнесу, департамент бухгалтерського обліку і фінансів якого є порівняно новим структурним підрозділом (засновано у 1999–2000 начальному році на умовах спільного фінансування Міністерства освіти Греції та Європейської Унії). Він пропонує високоякісну освіту, що користується сталим попитом. Створено добре структурований навчальний план, котрий відповідає стандартам та програмам найкращих вишів Європи і Америки. Разом із тим, програма є адаптованою до грецької реальності й направлена на задоволення професійних потреб бухгалтерського обліку і фінансового сектора країни. Зокрема, забезпечується відмінна підготовка студентів у питаннях, пов'язаних з фінансовими операціями й організацією обліку і аудиту в приватному та державному секторах.

Крім того, студенти набувають спеціалізованих знань, необхідних для роботи в кредитних установах, на фінансових ринках і ринках капіталу. Такі спеціалізовані курси формують передові наукові знання в галузі бухгалтерського обліку і фінансів, що досить добре поєднують теорію з практикою. Зокрема, освітнє поле програм магістратури даного департаменту є досить широким. Це – “Бухгалтерський облік та фінанси” (денна та заочна форми навчання), “Фінанси та управління міжнародними перевезеннями вантажів” (денна та заочна форми навчання), випускники якої набувають ступінь магістра в галузі міжнародного судноплавства, фінансів та управління) та інші. Випускниками програм укомплектовані робочі місця у фінансових відділах в приватному й державному секторах, банки, фінансові компанії в Греції та за кордоном, департаменти в міністерствах й муніципалітетах. Після закінчення навчання випускники автоматично звільнюються від частини випробувань, необхідних для отримання багатьох грецьких і міжнародних професійних сертифікатів.

Особливістю магістерських програм цього департаменту є те, що навчання на денній формі реалізується протягом двох, а на заочній – чотирьох семестрів. Навчальний процес є досить інтенсивним, а відвідування занять обов'язковим. Студенти, що пропустили більш ніж третину “контактних” навчальних годин повинні брати курс вдруге. Залікові заходи з предметів передбачають врахування виконання магістрантами індивідуальних і командних завдань, а також здачу письмових чи усних іспитів. Отримання негативні оцінок з двох і більше дисциплін призводить до відрахування з магістратури.

Абітурієнти зазначених магістерських програм повинні мати глибокі знання з іноземної мови, якість яких підтверджується наявністю сертифікатів IELTS, TOEFL або TOEIC із досить високим середнім балом. Ця вимога обумовлена тим, що частину навчальних курсів магістранти опановують на

англійській мові. Обов'язковим також є виконання магістерського дослідження, котре реалізується в другій половині програми, та на яке відведено 15 кредитів ECTS. Крім того, в другому семестрі денної форми навчання студенти опановують два обов'язкових курси, обсягом у 5 ECTS кожен та низку додаткових курсів загальним обсягом 20 кредитів ECTS.

Перший семестр денної форми навчання за програмою “Фінанси та управління міжнародними перевезеннями вантажів” є вельми насиченим – п'ять основних курсів обсягом по 5 кредитів ECTS кожен (фінансовий та управлінський облік, фінансовий менеджмент, корпоративні фінанси, кількісні методи у фінансах, морські економіка й бізнес), а також два додаткових (міжнародна економіка, міжнародна морська торгівля товарами) по 2,5 кредити. Більше того, у зв'язку із фактично скороченим терміном навчання обов'язковим є опанування інтенсивного підготовчого курсу протягом трьох тижнів, під час якого абітурієнти вивчають елементи математики та статистики для бізнесу. Успішне опанування цього підготовчого курсу є умовою вступу на програму.

Досить престижним для майбутніх фінансистів у Греції є навчання за магістерськими програмами в Університеті Македонії (департамент бухгалтерського обліку та фінансів – програма “Управлінський облік і фінансовий менеджмент”) та Університеті центральної Греції (м. Ламія). Зокрема, останній пропонує розмаїття таких програм, а саме: “Магістр в галузі міжнародного бухгалтерського обліку, аудиту та фінансового управління”, “Магістр банківської справи та фінансів”, “Магістр в галузі управління (спеціалізація “Фінанси”) й т. ін. На нашу думку, програма “Магістр банківської справи та фінансів” є в певному сенсі показовою щодо навчання магістрів у Греції. Вона задовольняє потреби випускників вишів попередніх років, забезпечує оптимальне поєднання теорії та практичний підхід до вирішення фінансових питань бізнесу або фінансової установи.

Програма містить декілька основних модулів, а саме: фінансова економіка; основи фінансів; комерційні та інвестиційні банківські послуги; фінансова звітність і аналіз; боргові та валютні ризики; корпоративні фінанси; кредитний аналіз й прийняття рішення про запозичення у банка; управління активами (кожен по 6 кредитів ECTS), а також чотирьох факультативних курсів за вибором студента з наступного переліку: залучення капіталу, злиття та поглинання, оцінка компанії, глобальні ринки капіталу, технічний аналіз, ділова етика та соціальна відповідальність, підприємництво, управління ризиками у банківській справі, похідні фінансові інструменти, корпоративне управління, поведінкові фінанси, фінансові послуги, фінансове право, фінансові інститути. Випускники програми окрім підготовки магістерської дисертації мають також підготувати й захистити фінансовий чи інвестиційний проект, що повинен мати суттєву практичну складову та бути важливим для майбутньої кар'єри.

Усе зазначене вище можна також й застосувати до характеристики магістерських програм Університету Пірея (кафедра банківської справи та

фінансових ринків – програма “Банківські та фінансові ринки”, що реалізується на англійській мові) та афінського Університету “Пантеон” політичних та соціальних наук (департамент економічного та регіонального розвитку – програма “Прикладна економіка та управління” із спеціалізаціями “Економіка ринку нерухомості” та “Фінанси та ринок нерухомості”). Остання є досить ґрунтовною та реалізується протягом чотирьох семестрів. Вона направлена на підготовку та перепідготовку державних та муніципальних службовців та представників потужного бізнесу. Особлива увага приділяється аналізу управлінських аспектів фінансової сфери.

Перераховані магістерські програми, забезпечують ринок праці не тільки Греції, а й інших країн Європи та світу висококваліфікованими фахівцями у галузі фінансів, котрі здатні забезпечити і власний добробут, і добробут держави та суспільства. Досить схожими на грецьку є система вищої професійної освіти, й зокрема магістерська підготовка фінансистів Кіпру. Однак, у зв'язку із обмеженнями щодо обсягів статті, ми її основні аспекти розглянемо у наступних науково-методичних публікаціях.

Висновки. Грецька вища професійна освіта, й зокрема фінансова, має суттєві здобутки. Її структура та зміст не зовсім вписується в поширені у Європі освітні стандарти. Однак, саме особливості організації підготовки магістрів у вишах Греції, котрі враховують і загальноєвропейські тенденції, і так би мовити національний “колерит” фінансової сфери, дозволили забезпечити відповідний рівень якості, престиж і визнання дипломів у більшості країн світу, а також гарантоване працевлаштування випускників на батьківщині і за кордоном. Розглянуті нами в цій публікації організаційні аспекти реалізації магістерської підготовки та відповідного формування професійної компетентності магістрів-фінансистів, у південно-європейських державах, надають можливість вітчизняним науковцям-педагогам запозичити позитивний досвід закордонних колег, з метою успішного впровадження його у освітній сфері України.

Список використаної літератури

1. Яблочникова І. О. Аспекти організаційного управління вищою професійною освітою / С. Л. Яблочников, І. О. Яблочникова // Зб. наук. праць Бердянського держ. пед. ун-ту (Педагогічні науки). – 2013. – № 4. – С. 166–174.
2. Яблочников С. Л. Аспекти професійної підготовки у ВНЗ фахівців економічного профілю / С. Л. Яблочников // Наукові записки Ніжинського держ. ун-ту ім. М. Гоголя (Псих. – пед. науки). – Ніжин: НДУ, 2012. – №3. – С.136–139.

Стаття надійшла до редакції 04.09.2015.

Яблочникова І. О. Підготовка магістрів-фінансистів в Греції

В даній публікації раскрыта сукупність організаційних аспектів, касаючихся здійснення ефективної підготовки і успішного формування професійної компетентності магістрів фінансової сфери в вищих навчальних закладах європейських країн, в частині – Греції. Уделено відповідне уваження, як державному сектору освітніх послуг, так і частному. Крім того, автором обґрунтовано можливість застосування наявного позитивного досвіду зарубіжних

жних коллег в деле подготовки высококвалифицированных экономистов, в частности, магистров-финансистов в Украине.

Ключевые слова: профессиональная подготовка магистров-финансистов, формирование компетентности, высшее профессиональное образование европейских стран.

Yablochnikova I. Education Masters in Finance in Greece

This publication discloses a set of organizational aspects related to the implementation of effective training and successful formation of professional competence of masters of finance in higher education institutions of the South European countries. In particular, attention is paid to training of financiers in universities in Greece. The author of the marked features of this activity, both in the public sector institutions providing educational services, as well as private. Also identified universities, which implement training of masters-financiers and content of the programs.

It is noted that the Master's program-finance at various universities may differ materially. These differences relate to and focus attention on specific issues of the activity of the financier, and the number of academic hours denominated loans are scheduled institution under the relevant programs. In the publication the author reviewed the aspects that are common to the system of higher education of southern Europe, as well as available-significant differences. Such nuances, according to the author, are largely determined by the current economic situation in these countries and the real level of socio-economic relations in society, as well as centuries-old traditions of the national implementation of the activities in the field of education.

In addition, the author has established the possibility of borrowing the existing positive experience of foreign colleagues in the implementation of training of highly qualified economists, in particular, Masters financiers in Ukraine.

Key words: vocational training of masters, formation of competence, the European higher education.